

Revolution Studies

Volume 02, No.03, Summer & Spring 2024 (Serial 3)

A Comparative Study of the Evolution of the Declarations of Reformist Political Parties and Groups Regarding the Collective Protest Actions in the Islamic Republic of Iran (1999- 2022)

Hamid Golmohammadi¹

DOI :10.22034/fademo.2024.465084.1050

Abbas Khorshidnam²

Abstract

Coup In this paper, the declarations of the Union of Islamic Iran People Party (Participation Front) and the political group of the Association of Combatant Clerics from the reformist spectrum were investigated considering the collective protest actions that took place in 1999, 2009, 2019, and 2022. In order to implement this research, the statements issued regarding collective protest actions by the Union of Islamic Iran People Party and the political group of the Association of Combatant Clerics were referred to. To collect data, their statements were reviewed and the obtained data were analyzed through thematic analysis method, which is one of the qualitative research methods (descriptive and exploratory). This research seeks to answer this main question: What has been the evolution of the declares of the Union of Islamic Iran People Party and the political group of the Association of Combatant Clerics regarding the collective protest actions that took place in 1999, 2009, 2019, and 2022? Also, this research seeks to answer these sub-questions that what the declarations of the Union of Islamic Iran People Party and the political group of the Association of Combatant Clerics were regarding the four collective protest actions, and what the similarities and differences between these declarations are. This research reached the following results: 1. The declarations of the clerics' assembly regarding the events after the elections of 2008 and the events of 2022 have changed compared to its declarations in the events of 2019, but that of the Union of Islamic Iran People Party has not changed regarding the aforementioned protest actions. The Union of Islamic Iran People Party and the assembly of militant clergy have always emphasized democracy, referendum and freedom of expression and criticized the way of governing and the functioning of the conservative faction. 2. The declarations of the Union of Islamic Iran People Party and the political group of the Association of Combatant Clerics have little difference and they have many similar declarations.

Keywords: Comparative analysis, political statement, parties' positions, evolution of positions, theme analysis, collective protest action

1. Masterof Sociology of the Revolution, Imam Khomeini and Islamic Revolution Research Institute, Tehran, Iran, hgolmohammadi1394@gmail.com

2. Assistant Professor of Sociology, Research Institute of Imam Khomeini and Islamic Revolution, Tehran, Iran, abbas_khorshidnam@yahoo.com

Received: 2023/ 01/ 25

Approvd: 2023/ 04/ 30

<https://trs.ri-khomeini.ac.ir/>

بررسی تطبیقی تحول مواضع احزاب و گروه‌های سیاسی اصلاح طلب در ارتباط با کنش‌های جمعی اعتراضی در جمهوری اسلامی ایران (۱۴۰۱-۱۳۷۸)

حمید گل محمدی^۱

DOI:10.22034/FADEMO.2024.465084.1050

عباس خورشیدنام^۲

چکیده: در این پژوهش مواضع حزب اتحاد ملت ایران اسلامی (جبهه مشارکت) و گروه سیاسی مجمع روحانیون مبارز از طیف اصلاح طلب در ارتباط با اعتراض‌های به وقوع پیوسته در بازه زمانی (۱۳۷۸-۱۴۰۱) بررسی شده است. برای انجام این پژوهش، به بیانیه‌های صادر شده در خصوص کنش‌های جمعی اعتراضی از طرف دو تشکل سیاسی فوق مراجعه شده است. داده‌های به دست آمده به وسیله روش تحلیل مضمون، مورد تحلیل قرار گرفته است. این پژوهش به دنبال پاسخ به این پرسش اصلی است که آیا مواضع حزب اتحاد ملت و مجمع روحانیون در ارتباط با اعتراض‌های (۱۳۷۸-۱۴۰۱) دارای تحول بوده؟ همچنین به دنبال پاسخ به این پرسش فرعی است که مواضع حزب اتحاد ملت و مجمع روحانیون نسبت به اعتراض‌ها دارای چه شباهت‌ها و تفاوت‌هایی است؟ نتایج پژوهش نشان می‌دهد: مواضع مجمع روحانیون در خصوص حوادث بعد از انتخابات سال ۱۳۸۸ و حوادث سال ۱۴۰۱، نسبت به مواضع آن‌ها در حوادث سال ۱۳۹۶ دارای تحول بوده؛ ولی مواضع حزب اتحاد ملت در خصوص اعتراض‌ها مورد بررسی، تحولی نداشته است. مواضع حزب اتحاد ملت و مجمع روحانیون مبارز در تأکید

۱. دانش‌آموخته کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی انقلاب، پژوهشکده امام خمینی (س) و انقلاب اسلامی، تهران، ایران. (نویسنده مسئول).
hgolmohammadi1394@gmail.com

۲. استادیار جامعه‌شناسی، پژوهشکده امام خمینی (س) و انقلاب اسلامی، تهران، ایران.
abbas_khorshidnam@yahoo.com

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۲/۲۰

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۲/۱۳

دوفصلنامه انقلاب پژوهی | سال دوم، شماره ۳ | بهار و تابستان ۱۴۰۳ | صفحات ۹۳-۱۲۴

<https://trs.ri-khomeini.ac.ir/>

بر مردم‌سالاری، همه‌پرسی و آزادی بیان، انتقاد از نحوه حکمرانی و عملکرد جناح محافظه‌کار (اصول‌گرا) دارای تشابه و در رعایت اخلاق، دین‌داری صحیح، آموزه‌های دینی و تأکید بر ضرورت هوشیاری مردم جهت مقابله با فتنه‌ها و دشمنی آمریکا، دارای تفاوت می‌باشد.

کلیدواژه‌ها: بررسی تطبیقی، بیانیه سیاسی، مواضع احزاب، تحول مواضع، تحلیل مضمون، کنش جمعی اعتراضی.

مقدمه و بیان مسئله

کشور ما به خاطر مشکلات عدیده ساختاری، ناکارآمدی‌های متعدد، وفور رنج و شیوع فساد و سوء مدیریت همواره مستعد وقوع کنش‌های جمعی اعتراضی است. این اعتراض‌ها در کشورمان در طی سال‌های گذشته روبه افزایش بوده و در طی سال‌های (۱۴۰۱-۱۳۷۸) دلایل مختلفی از قبیل تعطیلی روزنامه سلام و اعتراض دانشجویان و حوادث کوی دانشگاه تهران در تیرماه سال ۱۳۷۸، اعتراض به نتایج انتخابات ریاست جمهوری خرداد ۱۳۸۸، افزایش قیمت بنزین در اواخر آبان ۱۳۹۸ و اخیراً هم مسئله رعایت حجاب اجباری و فوت مرحومه مهسا امینی در اواخر شهریور ۱۴۰۱، داشته است. در این پژوهش فقط اعتراض‌های سال‌های فوق مورد بررسی قرار گرفته و کنش‌های جمعی سال‌های قبل از ۱۳۷۸ به دلیل عدم اعلام موضع در خصوص برخی از کنش‌های جمعی از جانب برخی از احزاب و گروه‌های سیاسی و عدم دسترسی به برخی از بیانیه‌های احزاب، مورد بررسی این پژوهش قرار نگرفته است. از شواهد امر پیداست که مردم فقط هنگامی دست به کنش‌های جمعی اعتراضی می‌زنند که برای ابراز درخواست‌هایشان چاره‌ای جز توسل به یک چنین کنش‌هایی نداشته باشند. همگی اعتراض‌های نام برده شده با شکست مواجه شده، به توسعه یأس و ناامیدی و فکر مهاجرت و ترک کشور منتهی شدند.

۹۴

در این بین بیانیه‌های احزاب و گروه‌های سیاسی همواره حائز اهمیت بوده است؛ چراکه احزاب و گروه‌های سیاسی با گرایش‌های مختلف فکری یا از این کنش‌های جمعی اعتراضی حمایت کرده و برخی از این احزاب، این قبیل اعتراض‌ها را محکوم نموده‌اند. فارغ از اینکه انگیزه بروز اعتراض‌ها چه می‌باشد، مواضع احزاب و گروه‌های سیاسی در به وجود آمدن و ادامه یافتن و شدت و کاهش یافتن این اعتراض‌ها می‌تواند مؤثر باشد، به همین دلیل با تحلیل مضمونی بیانیه‌های صادر شده از طرف احزاب و گروه‌های سیاسی در سال‌های مورد اشاره می‌توان به بررسی این موضوع پرداخت که آیا مواضع حزب اتحاد ملت و مجمع روحانیون مبارز، در طول دوره زمانی مورد اشاره تحول داشته است؟ و اگر تحول داشته، چگونه بوده

است؟ با توجه به تعداد زیاد احزاب و گروه‌های سیاسی موجود در جناح اصلاح طلب و اینکه نمی‌توان عملاً تمام بیانیه‌های این احزاب و گروه‌های سیاسی را مورد بررسی قرار داد به همین دلیل یک حزب و یک گروه سیاسی به نام‌های حزب اتحاد ملت ایران اسلامی و گروه سیاسی مجمع روحانیون مبارز مورد بررسی و تحلیل مضمونی قرار گرفته‌اند.

از آنجا که مجمع روحانیون در مورد حادثه کوی دانشگاه تهران (۱۳۷۸) و حوادث آبان ۱۳۹۸ بیانیه‌ای نداشته، تسامحاً از بیانیه این گروه سیاسی در حوادث دی‌ماه ۱۳۹۶ استفاده شده است. بدین ترتیب مواضع و دیدگاه‌های این حزب و گروه سیاسی از جناح اصلاح طلب به شرح ذیل مورد بررسی قرار گرفته است:

۱. مواضع حزب اتحاد ملت و مجمع روحانیون را در ارتباط با کنش‌های جمعی اعتراضی به وقوع پیوسته در طی سال‌های فوق بررسی کرده تا مشخص شود آیا در طول این مدت تحول مواضع داشته‌اند؟

۲. مواضع حزب اتحاد ملت و مجمع روحانیون در ارتباط با اعتراض‌ها سال‌های فوق با یکدیگر مقایسه شده تا تفاوت‌ها و شباهت‌های موجود در مواضع آن‌ها مشخص شود. لازم به ذکر است که مجمع روحانیون مبارز با توجه به اساسنامه‌اش، در این پژوهش به‌عنوان گروه سیاسی در نظر گرفته شده است.

۱. پیشینه پژوهش

با بررسی‌های صورت گرفته، مشخص شد که تحقیقی با این عنوان صورت نگرفته است؛ اما اگر این عنوان را به اجزای سازنده‌اش تقسیم کنیم، کارهایی به‌صورت بررسی موردی انجام شده است. نظیر پژوهشی با عنوان «تبیین جامعه‌شناختی تحول گفتمان مجمع روحانیون مبارز طی دو دهه ۱۳۸۸-۱۳۷۶» که در سال ۱۳۹۲ انجام شده است. نویسندگان به تحلیل و تبیین تحول گفتمان مجمع روحانیون به‌عنوان یکی از گفتمان‌های سیاسی مؤثر پس از انقلاب اسلامی پرداخته‌اند. در این چهارچوب پس از مروری بر تحول گفتمان مجمع روحانیون در دولت‌های جنگ، سازندگی، اصلاحات و دولت اصولگرا، عوامل ساختاری تحول این گفتمان بررسی شده است. تحول این گفتمان طی دو دهه از اسلام (قرائت ایدئولوژیک و انقلابی اسلام) به مردم (قرائت دموکراتیک و مردم‌گرایانه اسلام)، ارزش‌های آرمانی و انقلابی به ارزش‌های واقع‌گرایانه و عمل‌گرایانه، عدالت به آزادی، اقتصاد دولتی به اقتصاد بازار بوده است. یافته‌های این تحقیق در سطح نخست نشان داد که عوامل ساختاری نظیر فرایند تکوین این گفتمان در

یک جامعه پسانقلابی بر تحول آن اثر گذاشته است. از مهم‌ترین خصائص جامعه پسانقلابی انشعاب نیروها و تحول فضای ایدئولوژیکی جامعه است. در سطح دوم عوامل ساختاری به دو گروه عوامل سخت‌افزاری و عوامل نرم‌افزاری تقسیم شدند، عوامل سخت‌افزاری نظیر تحولات جمعیتی، گسترش شهرنشینی، افزایش سواد، تحولات اقتصادی، معیشتی و عوامل نرم‌افزاری نظیر گذار از اقتدار کاریزماتیک به اقتدار عقلانی-قانونی، تحولات روشنفکری، تحولات رسانه‌ای، چیرگی موج دموکراتیزاسیون در جهان و رواج آموزه‌های آزادی‌گرایانه بوده است.

همچنین در پایان‌نامه «بررسی مواضع احزاب و گروه‌های چپ‌گرا در جریان شکل‌گیری و پیروزی انقلاب اسلامی» (۱۳۷۵) نویسنده با توجه به فعالیت‌ها و عملکرد طیف احزاب چپ‌گرا به معنای مارکسیستی آن در جریان شکل‌گیری و پیروزی انقلاب اسلامی که دوره پس از قیام پانزده خرداد ۱۳۴۲ را شامل می‌شود به تبیین آثار احتمالی حضور این گروه‌ها در صحنه انقلاب پرداخته است. این تحقیق سعی در پاسخ‌یابی به این پرسش است که آیا احزاب و گروه‌های چپ‌گرا در عوامل کوتاه یا بلندمدت شکل‌گیری انقلاب اسلامی مؤثر بوده‌اند یا خیر؟ یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که احزاب موردنظر این تحقیق عموماً گرایش‌های مارکسیستی-لنینیستی و مائوئیستی داشته‌اند و از این رو فاقد جایگاه مردمی مناسب جهت عمل پوشاندن به اهداف خود در میان مردم مسلمان ایران بوده‌اند. از این رو جز در مواردی آن‌هم با ریاکاری و استفاده از نقاب اسلام، فاقد وجه مردمی بوده‌اند. علی‌رغم این مسئله، فعالیت گروه‌های موردنظر، دارای نکات مثبتی چون پدیدآوردن سازمان‌هایی متشکل و مبارز در برابر رژیم، شکستن جو رعب و وحشت مستولی بر جامعه از طریق فعالیت‌های مسلحانه و انتشار کتب و اعلامیه‌های مختلف، تأثیر بر ادبیات و فرهنگ انقلابی جامعه ایران بوده است. هرچند، گسترش فرهنگ بیگانه و الحادی مارکسیسم تحت پوشش علم انقلاب و ایدئولوژی مبارزه، برخورد دوگانه با اعتقادات مذهبی ایران، اتخاذ استراتژی و تاکتیک‌های غلط، ایجاد جو بدبینی نسبت به احزاب و گروه‌های سیاسی از نکات منفی فعالیت این گروه‌ها به شمار می‌روند. کتاب *گفتمان‌های حاکم بر دولت‌های بعد از انقلاب در جمهوری اسلامی ایران* (۱۳۸۶) به بررسی مهم‌ترین مسائل اجتماعی دولت‌های بعد از انقلاب اسلامی پرداخته است و به این سؤالات پاسخ می‌دهد که مهم‌ترین مسئله هریک از مسئولین درجه اول دولت‌های بعد از انقلاب چه بوده و عمده‌ترین راه‌حل‌ها و برنامه‌های اجتماعی دولت برای مواجهه با مهم‌ترین مسئله هریک از مسئولین درجه اول چه می‌باشد؟ در اولین دوره که از سال ۱۳۵۷ تا سال

۱۳۶۰ تداوم یافته است، دوران گذار نامیده شده. مهم‌ترین مسئله اجتماعی دولت موقت بازرگان، انقلابی‌گری و بی‌ثباتی و نامشخص بودن ساختارهای حکومتی است و میانه‌روی و محافظه‌کاری، گفتمان و رویکرد حاکم بر این دولت می‌باشد. زمینه اجتماعی، موضوع و محور منازعه این دوره یا مسئله اجتماعی دولت بازرگان، سیاسی می‌باشد. دوره دوم انقلاب با آغاز ریاست جمهوری آیت‌الله خامنه‌ای در سال ۱۳۶۰ و نخست‌وزیری موسوی آغاز می‌شود. در این دوره نیروهای انقلابی و مکتبی پس از سه سال کشمکش سیاسی با میانه‌روهای محافظه‌کار (دولت موقت) و لیبرال‌های مدرن (بنی‌صدر)، قوای سه‌گانه را تحت کنترل خود درآوردند. در این دوره آرایش سیاسی با توجه به اختلاف درونی نیروهای انقلابی شکل گرفته و موضوع منازعه از مسائل سیاسی به مسائل اقتصادی، تغییر پیدا کرده و برای بخش قابل توجهی از نیروهای انقلاب، مسئله اصلی انقلاب، عدالت و برای بخش دیگر، آزادی و مالکیت خصوصی است. مسئله عدالت اجتماعی به‌عنوان هدف به سیاست‌گذاری تبدیل شده و گفتمان حاکم و رویکرد کلی این دوره محسوب می‌شود و راهبرد اقتصاد دولتی، ابزار و راه‌حل دولت برای رسیدن به وضعیت مطلوب بوده است. مهم‌ترین مسئله اجتماعی دولت هاشمی رفسنجانی که به هدفی برای سیاست‌گذاری تبدیل شده بود و رویکرد و گفتمان حاکم بر دولت ایشان نیز محسوب می‌شد، رشد اقتصادی و سازندگی بود. در حقیقت گفتمان سازندگی به نفی و نقد گفتمان عدالت اجتماعی دولتی پرداخت؛ اما شباهت‌هایی نیز با دوران قبلی دارد از جمله اینکه زمینه عملی مسئله اجتماعی، باز اقتصادی است؛ ولی سمت‌وسوی آن از اقتصاد عدالت‌خواه و دولت‌محور به اقتصاد بازار و آزاد تغییر پیدا کرده بود.

انتخابات دوم خرداد ۱۳۷۶، به‌عنوان تحولی برآمده از برآیند تحولات دوران دولت هاشمی رفسنجانی و نتیجه‌گیریناپذیر سیاست‌های آن بود. خاتمی در چنین فضایی در دوم خرداد به‌عنوان رئیس‌جمهور انتخاب شد و مسئولیت قوه مجریه را برعهده گرفته، توسعه سیاسی را محور برنامه‌های خود اعلام نمود. مهم‌ترین مسئله اجتماعی دولت خاتمی، بحران مشارکت بود و توسعه سیاسی، رویکرد گفتمان حاکم بر دولت در این دوره محسوب می‌شد که در اعتراض و نقد به سیاست‌های دوران هاشمی شکل گرفت. در نهایت می‌توان گفت که مسیر حرکت دولت‌های بعد از انقلاب، یک حرکت پویا و پیش‌رونده بوده است و لذا پس از انقلاب، اگرچه مواعی از جمله جنگ تحمیلی از خارج و فقدان یکپارچگی در حاکمیت، ایجاد می‌شده است؛ ولی همچنان حرکت دولت‌ها و نظام انقلابی، مداوم بود و به سمت رسیدن به اهداف انقلاب و امام و تبدیل شدن به هژمونی برتر در منطقه و جهان است.

مسئله اصلی پایان‌نامه «بررسی تحول در نظام ارزشی گروه‌های سیاسی حاکم پس از پیروزی انقلاب اسلامی مقایسه نظام ارزشی گروه‌های سیاسی حاکم در سال‌های (۶۲-۶۰) با گروه‌های سیاسی حاکم در سال‌های (۷۸-۸۰)» (۱۳۸۴) ارزیابی وجود یا عدم ترمیدور در نظام ارزشی گروه‌های سیاسی حاکم در سال‌های (۷۸-۸۰) بوده است. اگر مجموعه گروه‌های سیاسی حاکم در دوره دوم تحقیق (۷۸-۸۰) را به‌عنوان یک کل واحد در نظر بگیریم، می‌توان مدعی شد که نظام ارزشی گروه‌های سیاسی حاکم در سال‌های (۷۸-۸۰) دست‌خوش واکنش ترمیدوری شده است. واکنشی که در حال پشت سر گذاردن تغییرات حداقلی و ورود به سطح میانه و حداکثری است. بنا بر یافته‌های این تحقیق در انقلاب اسلامی ایران یکی از وجوه آنچه بریتون ترمیدور می‌خواند (تغییر بازگشتی در سطح ارزش‌ها) در میان گروه‌های سیاسی حاکم دیده می‌شود؛ اما نایستی از نظر دور داشت که این ادعا تنها مبتنی بر روش‌های کمی و آماری است و با توجه به اینکه خاستگاه ارزش‌ها، نظام فرهنگی است؛ پس بایستی این مجموعه (نظام ارزشی) با روش‌های معناکاوانه مورد بررسی و واکاوی قرار بگیرد. برای چنین کاری لازم است علاوه بر آنچه در اینجا گرد آمده است به تغییر شرایط و محیط در دوره‌های موردنظر نیز توجه نمود. در پایان‌نامه «بررسی نگرش گروه‌های سیاسی درون حاکمیت نسبت به نقش مردم در نظام سیاسی» (۱۳۸۵) سؤال تحقیق این‌گونه مطرح شده که نگرش گروه‌های سیاسی درون حاکمیت نسبت به نقش مردم در نظام سیاسی چگونه است؟ برای پاسخ به این سؤال پس از بررسی مبانی نظری تحقیق دو نوع نگرش سیاسی از یکدیگر تفکیک شده‌اند که عبارتند از نگرش سیاسی حق‌گرایانه و نگرش سیاسی تکلیف‌گرایانه و فرضیات تحقیق بر مبنای این دو نوع نگرش سیاسی طرح شده است. واحدهای تحلیل در این پژوهش دوره‌های اول، دوم، هفتم، نهم انتخابات ریاست جمهوری است. شواهد تجربی، فرضیات این پژوهش را به جزء یک مورد (نگرش جناح راست در دوره نهم انتخابات) تأیید کرده است. یافته‌های تجربی بیانگر آن است که نگرش سیاسی گروه‌های سیاسی از نگرش تکلیف‌گرایانه به سمت نگرش حق‌گرایانه تغییر یافته است. این تغییر نگرش از دوره هفتم انتخابات ریاست جمهوری به بعد کاملاً محسوس است.

هدف اصلی پایان‌نامه «تحلیل گفتمان اندیشه سیاسی جامعه مدرسین حوزه علمیه در ارتباط با دیدگاه سیاسی امام خمینی» (۱۳۹۰) توصیف گفتمان سیاسی جامعه مدرسین حوزه علمیه و نسبت سنجی آن با گفتمان سیاسی امام خمینی بر اساس نظریه تحلیل گفتمان است. بر اساس یافته‌های این پژوهش حکومت ولایی دال مرکزی گفتمان امام خمینی است که نظریه

ولایت فقیه با مشروعیت الهی و پیوند وثیق دین با سیاست از مؤلفه‌هایی هستند که دال مرکزی این گفتمان را تقویت می‌کنند. در نهایت، خروجی این مسئله منتج به این نظر شد که بین این دو گفتمان شباهت‌های زیادی وجود دارد و در واقع گفتمان سیاسی جامعه مدرسین همواره مروج و مؤید گفتمان سیاسی امام خمینی است. بنابراین در حوزه اختیارات ولی فقیه و میزان اختیارات دولت اسلامی و همچنین مالکیت خصوصی و... دارای اختلاف نظر می‌باشند که این اختلاف ناشی از اختلاف در مبانی فقهی است و این مسئله خود نشانگر باز بودن باب اجتهاد در فقه سیاسی شیعه است.

۲. احزاب و گروه‌های سیاسی پس از پیروزی انقلاب در ایران

میان اندیشمندان علوم سیاسی درباره حزب اتفاق نظر چندانی وجود ندارد و هر یک از آن‌ها حزب را بر اساس برداشت‌های علمی و یافته‌های تجربی خویش تعریف کرده‌اند، گیتل حزب سیاسی را مرکب از گروهی از شهروندان کم‌ویش سازمان‌یافته می‌داند که به‌عنوان واحد سیاسی عمل می‌نمایند و با استفاده از حق رأی خود می‌خواهند بر حکومت تسلط پیدا کنند و سیاست‌های عمومی خود را عملی سازند. مک‌آیور حزب سیاسی را گروهی سازمان‌یافته برای حمایت از برخی اصول یا سیاست‌ها که از راه‌های قانونی می‌کوشند حکومت را به دست گیرند تعریف می‌کند (زیباکلام و مقتدایی، ۱۳۹۳، صص. ۹-۸).

بعضی تعاریف درباره احزاب، با توجه به دکترین احزاب صورت می‌گیرد که این خود ناشی از استنباط دموکراسی‌های لیبرال از احزاب است. بنزامن کنستان در سال ۱۸۱۶ حزب را اجتماعی از انسان‌ها دانست که به دکترین سیاسی واحدی عقیده دارند. پس از پیدایش و گسترش مارکسیسم تعریف حزب بر مبنای طبقه، علاوه بر تعریف لیبرالی حزب بر اساس دکترین مطرح شد (مدیرشانه‌چی، ۱۳۷۵، ص. ۱۸). پیدایش و رشد احزاب سیاسی در کشورهای اروپای غربی آغاز شد. در این کشورها پارلمان و حکومت پارلمانی، قبل از پیدایش احزاب سیاسی به وجود آمد و احزاب به‌طور تدریجی رشد کرده، کم‌کم جای بسیار محکمی در نظام سیاسی کشور یافتند (اتحادیه، ۱۳۶۱، ص. ۹).

یکی از پیش‌نیازهای مهم برای کسانی که قصد ورود به عرصه فعالیت‌های سیاسی-اجتماعی و کسانی که می‌خواهند نسبت به تحولات جاری کشور آگاهی داشته باشند شناخت صحیح، دقیق و اصولی جریان‌های فکری و سیاسی جامعه و مواضع آن‌هاست (امانیا، ۱۳۸۵، ص. ۸). جناح‌های سیاسی موجود در کشور را می‌توان به دو جناح عمده چپ و راست و هر یک از

این جناح‌ها را به سه زیر گروه دیگر تقسیم‌بندی کرد. براین اساس جناح چپ را به چپ سنتی یا ارزش‌گرا و چپ مدرن (اصلاح طلب) و چپ میانه‌رو تقسیم می‌کنند. جناح راست را به راست سنتی یا ارزش‌گرا و راست مدرن (اصلاح طلب) و راست میانه‌رو می‌توان تقسیم‌بندی کرد (شادلو، ۱۳۷۹، ص. ۱۹).

اصول‌گرایان که به محافظه‌کاران ایرانی نیز شناخته می‌شوند و قبلاً به آن‌ها جناح راست یا راست گفته می‌شد یکی از دو جریان سیاسی اصلی در جمهوری اسلامی ایران هستند. پس از سال ۱۳۷۸ و انتخابات مجلس ششم تا ۱۳۸۱ و انتخابات شوراها، جریان اصول‌گرایان از دل جریان راست خارج می‌شود. مفهوم راست را می‌توان به نوعی ارتجاع و مخالفت با هرگونه تغییر یا نوگرایی و یا به عبارتی اصرار به محافظه‌کاری دانست. برخی از ویژگی‌های گروه‌های راست عبارتند از: ۱. بی‌تفاوتی نسبت به اختلاف طبقاتی و یا به عبارتی پذیرش اقتصاد سرمایه‌داری و در نتیجه نابرابری سطح امکانات افراد مختلف جامعه؛ ۲. تأکید بر لزوم وجود نهادهای سنتی قدرت جامعه مثل رهبری مذهبی؛ ۳. تأیید و تشویق ملی‌گرایی (ناسیونالیسم) و تهییج احساسات میهن‌پرستانه و تبلیغ و رجحان فرهنگ ملی و بومی بر فرهنگ بیگانه؛ ۴. اصالت دادن به نظام دموکراسی پارلمانی و قانون‌گرایی؛ ۵. تأکید بر اقتصاد مبتنی بر بازار آزاد، سرمایه‌گذاری، جریان آزاد سرمایه و تولید و رونق اقتصادی؛ ۶. ارزشمندتر و قابل اعتمادتر دانستن نهادهای قدیمی و ریشه‌دار در مقایسه با نهادهای نو و بی‌تجربه؛ ۷. اهمیت دادن به قانون و نظم، پیوستگی، سنت، احتیاط در نوآوری و اهمیت آداب و رسوم اجتماعی (شادلو، ۱۳۹۲، ص. ۱۸)؛ ۸. ناخرسندی و انتقاد از وعده‌ها و برنامه‌های آزادی‌سازی سیاسی و فرهنگی اصلاح‌طلبان؛ ۹. مخالفت با تسلط لیبرالیسم و رواج اباحه‌گری و تهدید ارزش‌های مذهبی و تسلط دگراندیشان (ابوالحسن شیرازی و صحرایی، ۱۳۹۷، ص. ۱۰۰).

اصلاح‌طلبان دیگر جناح سیاسی اصلی در بین گروه‌های داخل حکومت ایران به شمار می‌روند که جناح چپ تلقی می‌شوند. مفهوم چپ به گروه‌هایی اطلاق می‌شود که خواستار اصلاح در دستگاه حاکم و حفظ روحیه انقلابی در جامعه، همچنین ترقی خواهی، برابری خواهی، دموکراسی، آزادی و حقوق بشر می‌باشند و به معنای دیگر جناح چپ به گروه‌های انقلابی تندرو و هوادار تغییرات در جامعه گفته می‌شود که دارای دیدگاه‌هایی به این شرح می‌باشند: ۱. طرفداری از تغییرات کلی و سریع اجتماعی و اقتصادی در جهت ایجاد برابری اجتماعی و اقتصادی افراد جامعه و از میان برداشتن فاصله طبقاتی با دخالت هرچه بیشتر دولت در امور اقتصادی و اجتماعی؛ ۲. طرفداری از عقل‌گرایی و منطق و استدلال در پذیرش مسائل مذهبی

۱۰۰

داشتن باورهای فلسفی دینی، همچنین پشتیبانی از آزادی آرا و عقاید و مذاهب و فرقه‌ها؛ ۳. ایجاد دگرگونی‌های قابل ملاحظه در فضای سیاسی و فرهنگی کشور؛ ۴. گرایش به سنت‌شکنی و اجرای طرح‌های تازه اجتماعی، مخالفت با محافظه‌کاری، ارتجاع، انحصارطلبی و برعکس ایمان به مردم به‌عنوان مرجع تصمیم‌گیری و قدرت سیاسی و پذیرش آرای آن‌ها در نتیجه پذیرش دموکراسی یا مردم‌سالاری؛ ۵. در عرصه اقتصادی طرفدار رفع اختلاف طبقاتی، جلوگیری از انباشت سرمایه در دست طبقه خاصی از جامعه و مخالفت با هرگونه انحصار اقتصادی در نهادهای اقتصادی خصوصی و خواهان دخالت و اعمال کنترل دولت بر تمام بخش‌های اقتصادی و حتی به دست‌گیری کامل جریان اقتصاد به دست دولت هستند (شادلو، ۱۳۹۲، ص. ۱۹)؛ ۶. ایجاد انبساط، تحرک و تنوع قابل ملاحظه در فضای سیاسی کشور و طرح مسائل و خواسته‌ها و انتقادات گوناگون از سوی گروه‌های مختلف؛ ۷. تحقق آزادی‌های فکری و سیاسی و ضرورت بازنگری در تفسیرهای محافظه‌کارانه، در حقوق و آزادی‌های گروه‌های مختلف به‌ویژه زنان و جوانان و نحوه ارتباط و معاشرت‌های اجتماعی تا ضرورت بهبود اوضاع اقتصادی و معیشتی مردم (ابوالحسن شیرازی و صحرایی، ۱۳۹۷، ص. ۹۹) تقسیم‌بندی فوق تا حدودی مبتنی بر تقسیم‌بندی احزاب در غرب بوده و مطابق با شرایط تاریخی ایران می‌باشد.

۳. ملاحظات نظری و روش پژوهش

پژوهش حاضر یک پژوهش تجربی، کیفی و اکتشافی است. پژوهش کیفی مدعی توضیح زیست‌جهان‌ها (از درون) و از دیدگاه کسانی است که در آن‌ها مشارکت دارند. با این کار در پی کمک به درک بهتر واقعیت‌های اجتماعی و جلب توجه به سمت فرایندها، الگوهای معنادار و ویژگی‌های ساختاری است. پژوهش کیفی با توصیف‌های دقیق و (پرمایه‌اش) نه تصویری ساده از واقعیت ارائه می‌دهد و نه به‌خودی‌خود به‌گونه‌ای عجیب و غریب عمل می‌کند (فلیک، ۱۳۹۷، ص. ۱۶) تحقیق کیفی در رویکردش به پدیده مورد پژوهش اغلب بازتر و در نتیجه درگیرتر از دیگر استراتژی‌های تحقیقی است که با کمیت‌های بزرگ و روش‌های بسیار استاندارد و در نتیجه عینی‌تر و مفاهیم هنجارمند کار می‌کنند (فلیک، ۱۳۹۷، ص. ۱۹). از آنجاکه روش این پژوهش تابع دستگاه نظری خاصی نیست، از روش تحلیل مضمون کیفی برای شناخت الگوهای موجود در داده‌های کیفی داخل بیانیه‌های احزاب استفاده شده. در این پژوهش از روش تحلیل مضمون کیفی برای شناخت الگوهای موجود در داده‌های کیفی موجود در بیانیه‌های حزب اتحاد ملت و مجمع روحانیون استفاده شده است. در این

روش از تحلیل قالب مضامین بیانیه‌ها و تحلیل شبکه مضامین استفاده شده است. قالب مضامین فهرستی از مضامین را به صورت سلسله مراتبی نشان می‌دهد، شبکه مضامین نیز ارتباط میان مضامین را در نگاره‌هایی شبیه تارنما نشان می‌دهد (شیخزاده و همکاران ۱۳۹۰، ص. ۱۵۱)؛ بنابراین پس از مطالعه متن، از اطلاعات ظاهراً نامرتب برداشت و درک مناسب اخذ می‌شود، تحلیل کیفی اطلاعات و مشاهده نظام‌مند انجام می‌شود و الگوهای موجود در داده‌های بیانیه‌های حزب اتحاد ملت و مجمع روحانیون شناسایی، تحلیل و گزارش می‌شوند. شبکه مضامین روش مناسبی در تحلیل مضمون است که «آتراید-استیرلینگ» آن را توسعه داده است. آنچه شبکه مضامین عرضه می‌کند نقش‌های شبیه تارنما به مثابه اصل سازمان دهنده و روش نمایش است. شبکه مضامین، براساس روندی مشخص، پایین‌ترین سطح قضایای پدیده را از متن بیرون می‌کشد (مضامین پایه)؛ سپس با دسته‌بندی این مضامین پایه‌ای و تلخیص آن‌ها به اصول مجردتر و انتزاعی‌تر دست پیدا می‌کند (مضامین سازمان دهنده)؛ در قدم سوم این مضامین عالی در قالب استعاره‌های اساسی گنجانده شده و به صورت مضامین حاکم بر کل متن در می‌آیند (مضامین فراگیر). سپس این مضامین به صورت نقشه‌های شبکه تارنما، رسم و مضامین برجسته هر یک از این سه سطح همراه با روابط میان آنها نشان داده می‌شود. شبکه‌های مضامین به صورت گرافیکی و شبیه تارنما نشان داده می‌شوند تا تصور وجود هرگونه سلسله مراتب در میان آنها از بین برود، باعث شناوری مضامین شود و بر وابستگی و ارتباط متقابل میان شبکه تاکید شود. در این نوع تحلیل، سعی بر این است که از مضامین پایه‌ای که آشکار و مصرح هستند به سوی مضامین انتزاعی‌تر و کلی‌تر حرکت شود تا به مضمون (مضامین) اصلی متن دست پیدا کنیم (ردادی، افتخاری و درخشه، ۱۳۹۴، صص. ۵۵-۵۴).

تحلیل مضمونی یک رویه یا فن تحلیلی جهت شناسایی یا کشف، تحلیل و گزارش مضامین، مفاهیم و الگوهای تکرار شونده در داده‌هاست. به سخن دیگر در این تحلیل که هم می‌تواند کاربرد مستقل داشته باشد و هم می‌تواند در رویه‌ها یا فنون تحلیلی دیگر به کار رود، پژوهشگر یا تحلیل‌گر تلاش می‌کند مضامین یا الگوهای را که برای توصیف پدیده مورد نظر یا در ارتباط با پرسش (های) پژوهش مهم هستند، با دقت مشخص، بررسی، ثبت یا طبقه‌بندی و تفسیر نماید؛ به گونه‌ای که در نهایت یک یا چند الگوی محرز یا معنی‌دار به دست آورد و گزارش نماید (میرزایی، ۱۳۹۶، ج ۲، ص. ۱۲۴۳).

پژوهشگر در تحلیل مضمون، مباحث مهم مطرح شده در متن را استخراج می‌کند. فرایند تحلیل مضمون شامل یک رفت‌وبرگشت مستمر بین مجموعه داده‌ها و خلاصه‌های کدگذاری

شده و تحلیل داده‌هایی است که به وجود می‌آیند (نیکروش، ۱۴۰۰، ص. ۱۵۵). تفاوت اصلی روش تحلیل مضمون با سایر روش‌های کیفی مانند پدیدارشناسی تفسیری، نظریه داده بنیاد و تحلیل گفتمان در این است که این روش وابسته به چهارچوب نظری از پیش تعیین شده‌ای نیست (احمدزاده، ۱۳۹۸، صص. ۵۸-۵۷).

این تحقیق، یک پژوهش با رویکرد کیفی و استقرایی و در پی شناسایی تحول مواضع حزب اتحاد ملت و مجمع روحانیون از طریق تحلیل مضمونی بیانیه‌های آن‌ها در خصوص اعتراض‌های به وقوع پیوسته در سال‌های (۱۴۰۱ - ۱۳۷۸) است. بهره‌گیری از رویکردهای کیفی برای شناسایی مضامین موجود در بیانیه‌ها و تحلیل مضمونی کمک می‌کند تا چندوجهی بودن تحول مواضع را به‌گونه‌ای دقیق‌تر دریابیم. در این پژوهش، برای گردآوری داده‌ها، از طریق بررسی بیانیه‌هایی که حزب اتحاد ملت و مجمع روحانیون صادر کرده و همچنین شناسایی یا کشف و گزارش مضمون‌ها، مفهوم‌ها و الگوهای تکرار شونده در داده‌ها بهره برده شده است. فرایند گردآوری و تحلیل داده‌ها به‌صورت پی‌درپی انجام شده و پس از مطالعه هر کدام از بیانیه‌ها، بی‌درنگ مراحل کدگذاری انجام شده است. در این راستا برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش تحلیل مضمون استفاده شده است. این شیوه تحلیل در پی الگوییابی از متن داده‌های موجود در بیانیه‌هایی است که از طرف آن‌ها صادر شده است؛ به‌گونه‌ای که مضمون‌ها از داده‌های خام استنتاج می‌شوند.

۴. یافته‌های پژوهش

۴-۱. تبدیل متن بیانیه‌های مجمع روحانیون به مضامین پایه

در گام اول از تحلیل مضمونی لازم است از متن اصلی مضمون‌های پایه‌ای استخراج شود. در اینجا متن اصلی بیانیه‌های مجمع روحانیون در ارتباط با اعتراض‌های سال‌های (۱۴۰۱ - ۱۳۷۸) خوانده شده و در قالب کدهایی سازمان‌دهی شده‌اند. هر کدام از این تکه‌های انتخاب شده از بیانیه‌ها حاوی مضمونی است که با خواندن آن متن مستقیماً به ذهن متبادر می‌شود. این مضامین که از متن اصلی استخراج شده‌اند، (مضامین پایه‌ای) نامیده می‌شوند. بدیهی است که اگر روند استخراج مضامین پایه‌ای به‌درستی انجام نشود، ایجاد شبکه مضامین فراگیر دشوار خواهد شد. خواندن متن بیانیه‌ها، کلیدواژه‌هایی را به ذهن متبادر خواهد ساخت که زمینه‌های ورود به مرحله دوم فراهم می‌شود. با توجه به اینکه تبدیل متن بیانیه‌های مجمع روحانیون به مضامین پایه حجم زیادی از مقاله را دربرمی‌گیرد و به دلیل محدودیت حجم مقاله از ذکر این مطلب به‌ناچار صرف نظر می‌شود.

۱۰۳

۴-۲. تبدیل مضامین پایه‌ای بیانیه‌های مجمع روحانیون به مضامین فراگیر

پس از دست یافتن مضامین پایه‌ای اکنون نوبت به آن می‌رسد که مضامین سازمان دهنده و مضامین فراگیر با توجه به مضامین پایه‌ای انتزاع شوند. در این مرحله از تحلیل مضمونی سعی می‌شود با سازمان‌دهی مجدد مضامین اولیه یا همان مضامین پایه‌ای به مضامین انتزاع‌تری دست یابیم که ما را به مضمون‌های اصلی‌تر، فراگیرتر و مرکزی‌تر رهنمون سازد.

جدول ۱: تبدیل مضامین پایه‌ای بیانیه‌های مجمع روحانیون به مضامین فراگیر

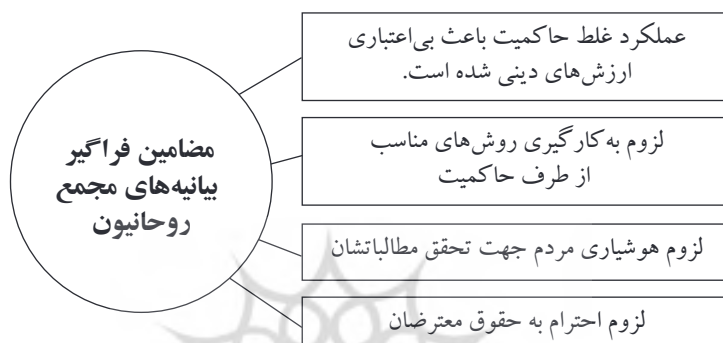
مضامین پایه	مضامین سازمان دهنده	مضامین فراگیر	ردیف
رهایی و آگاهی‌بخش بودن دین اسلام	وامدار بودن انقلاب اسلامی به آموزه‌های دینی	عملکرد غلط حاکمیت باعث بی‌اعتباری ارزش‌های دینی شده است.	۱
پشت‌گرم بودن انقلاب اسلامی ایران به معارف ظلم ستیزانه پیامبر (ص)			۲
بدنام شدن چهره نظام با ایجاد محدودیت در فضای جامعه	ظلم به اخلاق و دین‌داری به دلیل اتخاذ روش‌های نادرست حکومتی		۳
تعدی به اخلاق از سوی بعضی محافل مدعی اسلام‌خواهی در انتخابات ۱۳۸۸			۴
محرومیت نسل جوان از حقیقت دین			۵
نظرخواهی از عموم مردم از طریق همه‌پرسی، جهت خروج از بحران انتخابات ۱۳۸۸	تحقق خواسته‌ها و مطالبات مردم از طریق مدنی و همه‌پرسی	لزوم به کارگیری روش‌های مناسب از طرف حاکمیت	۶
تحقق خواسته‌های مردم با روش‌های اصلاح‌طلبانه			۷
اظهار مطالبات مردم از راه‌های قانونی و مدنی			۸
وجود مشکلات معیشتی، اقتصادی، سیاسی، اجتماعی در ایران	لزوم حل مشکلات مردم به وسیله جلب مشارکت عمومی		۹
ضرورت حل مشکلات مردم به وسیله مسئولان			۱۰
ضرورت اداره بهتر کشور به وسیله جلب مشارکت عمومی		۱۱	

ردیف	مضامین پایه	مضامین سازمان دهنده	مضامین فراگیر
۱۲	برکناری بانیان و آمران رویه‌های شکست‌خورده از مسئولیت	رفع شیوه‌های ناکارآمد حاکمیتی	لزوم به‌کارگیری روش‌های مناسب از طرف حاکمیت
۱۳	کنار گذاشتن شیوه‌های ناکارآمد		
۱۴	محکومیت اقدامات آشوبگران در تخریب اموال عمومی و قتل افراد بی‌گناه	اقدامات آشوبگران در جهت انحراف در تحقق مطالبات مردم	لزوم هوشیاری مردم جهت تحقق مطالباتشان
۱۵	ایجاد انحراف در مسیر تحقق مطالبات واقعی مردم		
۱۶	ضرورت هوشیاری مردم در مقابله با فتنه‌ها	مردم ایران جهت مقابله با دشمنی آمریکا باید هوشیار باشند.	
۱۷	آمریکا و دشمنان کینه‌توز ملت ایران از اقدامات آشوبگران حمایت کردند.		
۱۸	مردم ایران جنایات آمریکا را فراموش نخواهند کرد.		
۱۹	سرکوب و پایمال شدن حق اعتراض مدنی مردم در انتخابات ۱۳۸۸	نقض شدن حق اعتراض و بی‌اعتمادی مردم به حاکمیت	لزوم احترام به حقوق معترضان
۲۰	تهدید شدن جمهوریت و اسلامیت نظام در انتخابات ۱۳۸۸		
۲۱	آسیب جدی به اعتماد عمومی در انتخابات ۱۳۸۸		
۲۲	تضییع حقوق اولیه شهروندان به‌وسیله تداوم شیوه‌های غلط		
۲۳	منع حاکمیت از نقض حقوق شهروندی و قانون اساسی	جلو‌گیری از تضییع حقوق معترضان	
۲۴	و ادار نمودن مسئولین به تجدیدنظر در استفاده از شیوه‌های غلط از طریق علما و اساتید دانشگاه		

۳-۴. کشف و توصیف شبکه مضامین بیانیه‌های مجمع روحانیون

با بررسی و تحلیل، مضامین مرتبط در سه بیانیه صادره از طرف مجمع روحانیون در اعتراض‌های صورت گرفته در سال‌های (۱۴۰۱-۱۳۷۸) چهار مضمون فراگیر قابل انتزاع است که در ادامه توضیح داده می‌شود.

نمودار ۱: شبکه مضامین بیانیه‌های مجمع روحانیون

۱-۳-۴. عملکرد غلط حاکمیت باعث بی‌اعتباری ارزش‌های دینی شده است.

اولین مضمون فراگیری که می‌توان به آن اشاره کرد تأکید بر این مطلب است که حاکمیت در مسیر روش‌های استبدادی و زور و فشار بر مردم جهت پذیرش عقاید خاص و تصرف در رأی مردم است و بدین شکل حقوق شهروندی و قانون اساسی و جمهوریت و اسلامیت را مورد نقض و تهدید قرار داده است. مجمع روحانیون اعتراض را حق مسلم و شرعی مردم دانسته و سرکوب اعتراض‌ها، از طرف حاکمیت را محکوم کرده و آن را ظلم غیرقابل جبران در حق انقلاب و ارزش‌های آن و میهن تلقی کرده و اهانت به ملت و چهره‌های مورد اعتماد و احترام مردم دانسته که چهره انقلاب و نظام اسلامی را خدشه‌دار کرده است.

۲-۳-۴. لزوم به‌کارگیری روش‌های مناسب از طرف حاکمیت

دومین مضمون فراگیری که قابل ردیابی است، دعوت مسئولین به تجدیدنظر در محدود کردن فضای گفتگو و راه‌های ارتباطی و شیوه‌های غلط برخورد با اعتراض‌هاست. از آنجاکه منشأ و عامل پیروزی انقلاب اسلامی و ثمره آن یعنی ایجاد نظام جمهوری اسلامی، اعتماد عمومی، آزادی و عدالت و نفی استبداد بوده است و ادامه حیات و بقای نظام نیز به حفظ این اعتماد عمومی و آزادی و عدالت و نفی استبداد بازمی‌گردد، هر گونه اقدامی از قبیل محدود کردن فضای گفتگو و راه‌های ارتباطی بین مردم و مسئولین و توجه نکردن به صدای مردم و

معترضین، منجر به کاهش و تضعیف اعتماد عمومی و نهایتاً از بین رفتن چهره انقلاب و نظام اسلامی و زوال نظام سیاسی خواهد شد.

۴-۳-۳. لزوم هوشیاری مردم جهت تحقق مطالباتشان

سومین مضمون فراگیر اشاره به لزوم هوشیاری مردم جهت مقابله با اقدامات آشوبگران، آمریکا و دشمنان کینه‌توز جهت انحراف در مسیر تحقق مطالبات ملت ایران است. مردم ایران جهت جلوگیری از سوءاستفاده آشوبگران و دشمنان کینه‌توز از شرایط معیشتی و اقتصادی نامساعد باید هوشیار باشند.

۴-۳-۴. لزوم احترام به حقوق معترضان

مضمون فراگیر چهارم تأکید بر این مطلب است که جمهوری اسلامی، نظامی است که در جهت نفی استبداد و ظلم و برپایی آزادی و عدالت به وجود آمده و جهت تحقق خواسته‌های مردم باید از روش‌های اصلاح‌طلبانه و همه‌پرسی استفاده کند و از دیکتاتوری و ظلم و فشار بر مردم همواره نهی نموده و استبداد و ظلم را تقبیح کرده است، موضع مجمع روحانیون همواره مراجعه به همه‌پرسی و آرای عمومی بوده است؛ مطابق مصداق گفته امام خمینی «میزان، رأی ملت است» (امام خمینی، ۱۳۸۹، ج ۸، ص. ۱۷۳).

۵. تبدیل متن بیانیه‌های حزب اتحاد ملت به مضامین پایه

در اینجا نیز مانند قسمت قبل، متن اصلی بیانیه‌های حزب اتحاد ملت در ارتباط با کنش‌های جمعی اعتراضی سال‌های (۱۴۰۱-۱۳۷۸) خوانده شده و در قالب کدهایی سازمان‌دهی شده و مضامین پایه‌ای استخراج می‌شوند. با توجه به اینکه تبدیل متن بیانیه‌های حزب اتحاد ملت به مضامین پایه حجم زیادی از مقاله را در برمی‌گیرد و به دلیل محدودیت حجم مقاله از ذکر این مطلب به‌ناچار صرف نظر می‌شود.

۶. تبدیل مضامین پایه‌ای بیانیه‌های حزب اتحاد ملت به مضامین فراگیر

پس از دست یافتن به مضامین پایه‌ای اکنون نوبت آن می‌رسد که مضامین سازمان‌دهنده و مضامین فراگیر با توجه به مضامین پایه‌ای انتزاع شوند. در این مرحله از تحلیل مضمونی سعی می‌شود با سازمان‌دهی مجدد مضامین اولیه یا همان مضامین پایه‌ای به مضامین انتزاع‌تری دست یابیم که ما را به مضمون‌های اصلی‌تر، فراگیرتر و مرکزی‌تر رهنمون می‌سازد.

جدول ۲: تبدیل مضامین پایه‌ای بیانیه‌های حزب اتحاد ملت به مضامین فراگیر

ردیف	مضامین پایه	مضامین سازمان دهنده	مضامین فراگیر
۱	اخلال در برنامه‌های دولت اصلاحات به وسیله حادثه کوی دانشگاه	کارشکنی در برنامه‌های دولت اصلاحات	اقدامات نادرست جناح محافظه کار مشکلات بزرگی برای جامعه به وجود آورده است.
۲	تبلیغ علیه دولت اصلاحات به وسیله حادثه کوی دانشگاه	حادثه کوی دانشگاه	
۳	موضوع قتل‌های مشکوک و تحدید کنندگان آزادی مطبوعات باعث ابهام در جامعه شده است.	منحرف کردن جامعه از اقدامات نادرست جناح محافظه کار برای مانع تراشی در مسیر دولت اصلاحات	
۴	لزوم شناسایی هدف مجریان حمله به کوی دانشگاه		
۵	ضرورت تأمین امنیت شهروندان از جمله دانشگاهیان	توجه ویژه به امنیت و حقوق شهروندی	اقدامات نادرست جناح محافظه کار مشکلات بزرگی برای جامعه به وجود آورده است.
۶	مراجع تقلید و علما درباره حادثه کوی دانشگاه، موضع گیری نمایند.		
۷	به زندان انداختن عاملان اصلی حضور مردم در انتخابات (اصلاح طلبان) ظلم است.	عاملان اصلی	
۸	اصلاح طلبان تحریم انتخابات را نفی کردند و حماسه حضور را محقق کردند.	حماسه حضور مردم در انتخابات ریاست جمهوری	
۹	اکثریت اصلاح طلبان در زندان هستند.	۱۳۸۸ (اصلاح طلبان) در زندان بسر می‌برند.	
۱۰	عوامل آرامش بخشی و رفتارهای مسالمت آمیز را به زندان انداختند.		

ردیف	مضامین پایه	مضامین سازمان دهنده	مضامین فراگیر
۱۱	لزوم توقف روند بازداشت‌ها و آزادی فوری همه زندانیان سیاسی	فعالین سیاسی و اجتماعی و زندانیان سیاسی آزاد گردند.	اقدامات نادرست جناح محافظه کار مشکلات بزرگی برای جامعه به وجود آورده است.
۱۲	لزوم بازگشت فعالیت احزاب و نهادهای مدنی به حالت عادی براساس قانون		
۱۳	اعمال گسترده نظارت استصوابی در انتخابات و قدرت یافتن اکثریت مطلق جریان اقتدارگرا (اصولگرا) در مجلس هفتم، باعث تصویب طرح تثبیت قیمت‌ها در مجلس در بهمن ۱۳۸۳ شد.	تصویب طرح نادرست تثبیت قیمت‌ها به وسیله جناح محافظه کار	
۱۴	طرح تثبیت قیمت‌ها در سال‌های بعد باعث تخریب اقتصاد ملی شد.		
۱۵	طرح تثبیت قیمت‌ها در انتخابات ریاست جمهوری در سال ۱۳۸۴ باعث فریب مردم و انتخاب محمود احمدی نژاد به عنوان رئیس جمهور حامی طبقات محروم جامعه شد.		
۱۶	ادامه فرایند طرح تثبیت قیمت‌ها در سال ۱۳۸۷ باعث تصویب طرح هدفمندی رایانه‌ها در مجلس هشتم شد.	تصویب قانون هدفمندی رایانه‌ها باعث مشکلات اقتصادی گسترده برای مردم شده است.	
۱۷	قانون هدفمندی رایانه‌ها باعث یکی از مهلک‌ترین ضربات به اقتصاد ملی ایران شد.		

ردیف	مضامین پایه	مضامین سازمان دهنده	مضامین فراگیر
۱۸	لزوم مقابله با نابودی مردم سالاری	نابودی پایه‌های جمهوریت و مردم سالاری در انتخابات ریاست جمهوری ۱۳۸۸	لزوم احترام و پذیرش رأی مردم از طرف حاکمیت در انتخابات ریاست جمهوری سال ۱۳۸۸
۱۹	در انتخابات ریاست جمهوری ۱۳۸۸ جناح محافظه کار پایه‌های جمهوریت و مردم سالاری را نابود کرد.		
۲۰	تغییر نتیجه انتخابات ۱۳۸۸ برخلاف آرای اخذ شده از مردم، موجب سلب اعتماد مردم به کار آیی حکومت شد.	تغییر نتیجه انتخابات ۱۳۸۸ باعث بی‌اعتمادی مردم به کار آیی نظام و مردم سالاری شد.	
۲۱	عدم رسیدگی به تغییر نتیجه انتخابات ۱۳۸۸ موجب تحریم صندوق‌های رأی از جانب مردم خواهد شد.		
۲۲	کسانی که نتیجه انتخابات را تغییر دادند باعث خشونت و تخریب و شهادت عده‌ای از مردم هستند.		
۲۳	لزوم ایستادگی بر اعلام نتیجه واقعی انتخابات با آرامش و پرهیز از خشونت		
۲۴	هر کس در برابر رأی مردم بایستد نابود خواهد شد.		لزوم احترام و پذیرش رأی مردم از طرف حاکمیت در انتخابات ریاست جمهوری سال ۱۳۸۸
۲۵	خواستہ اصلی ملت، اعلام نتیجه واقعی انتخابات (اعلام پیروزی موسوی) است.	خواستہ اصلی و قانونی ملت ایران، وفاداری به رأی مردم است.	
۲۶	لزوم بازگشت فعالیت احزاب و نهادهای مدنی به حالت عادی براساس قانون		

ردیف	مضامین پایه	مضامین سازمان دهنده	مضامین فراگیر
۲۷	لزوم احترام حاکمیت به رأی ملت (پیروزی موسوی در انتخابات)	فضای سیاسی و اجتماعی به وضعیت قبل از انتخابات بازگردد.	لزوم احترام و پذیرش رأی مردم از طرف حاکمیت در انتخابات ریاست جمهوری سال ۱۳۸۸
۲۸	لزوم احترام حاکمیت به برگزاری اعتراض‌های مسالمت‌آمیز به نتیجه انتخابات ۱۳۸۸		
۲۹	بیان حقایق و واقعیت‌ها به مردم از طریق رسانه‌ها در مورد حوادث بعد از انتخابات ۱۳۸۸		
۳۰	تغییر نتیجه انتخابات ۱۳۸۸، علت اعتراض‌هاست.	ابطال نتیجه انتخابات و شناسایی عوامل اصلی تغییر نتیجه انتخابات ۱۳۸۸ جهت ایجاد اعتماد در جامعه ضرورت دارد.	
۳۱	باید عوامل اصلی تغییر نتیجه انتخابات ۱۳۸۸ شناسایی شوند.		
۳۲	ضرورت ابطال نتیجه انتخابات ۱۳۸۸		
۳۳	لزوم رعایت عدل و انصاف، از جانب دولتمردان و حاکمان		
۳۴	جناح محافظه‌کار (اصول‌گرا) به دنبال خشونت و مأیوس کردن مردم از هر گونه اصلاحات است.	افراد وابسته به جناح محافظه‌کار به دنبال خشونت و مأیوس کردن مردم می‌باشند.	جناح محافظه‌کار (اصول‌گرا) باعث تنش و گسترش خشونت در جامعه است.
۳۵	افراد وابسته به جناح اصولگرا موجب بی‌اطلاعی مردم از واقعیت می‌شوند.		
۳۶	حضور افراد وابسته به جناح اصولگرا در حوادث بعد از انتخابات ۱۳۸۸ موجب افزایش خشونت است.		
۳۷	افراد وابسته به جناح محافظه‌کار آرامش جامعه را نقض کرده‌اند.		

ردیف	مضامین پایه	مضامین سازمان دهنده	مضامین فراگیر
۳۸	شناسایی عوامل پشت صحنه تخریب‌های سازمان یافته در حوادث آبان ۱۳۹۸ مستلزم تحقیق و بررسی‌های امنیتی بیشتری است.	حجم خشونت و غارت اموال عمومی در اعتراض‌های ۱۳۹۸ بسیار زیاد بوده است.	جناح محافظه کار (اصول گرا) باعث تنش و گسترش خشونت در جامعه است.
۳۹	اعتراض‌های آبان ۱۳۹۸ بسیار سریع تر از اعتراض‌های گذشته وارد فاز خشونت و تخریب و غارت اموال عمومی شد.		
۴۰	افزایش آشوبگری و خشونت و تخریب در اعتراض‌های آبان ۱۳۹۸ نسبت به ادوار اعتراضی قبل		
۴۱	سه طیف در آشوبگری اعتراض‌های آبان ۱۳۹۸ می‌توانند نقش داشته باشند: ۱. نیروهای امنیتی خود نظام؛ ۲. جریان‌های سازمان یافته غافل که قصد اعمال فشار بر دولت روحانی را داشته‌اند؛ ۳. گروه‌های سازمان یافته بی‌نام و نشان	نیروهای امنیتی نظام در حوادث آبان ۱۳۹۸ جهت حضور نظامیان و ایجاد رعب و وحشت اقدام به تخریب و آشوبگری نموده‌اند.	
۴۲	نهادهای امنیتی و اطلاعاتی با پرداختن به فعالان مدنی و اجتماعی از انجام وظایف اصلی خود غافل شده‌اند.		
۴۳	سیاست گذاران عالی نظام، ارزیابی و تدبیر اندیشی صحیح برای اداره کشور ندارند.	برخورد با فساد اقتصادی و اداری گسترده برای اداره کشور ضرورت دارد.	اصلاح شیوه حکمرانی نادرست جهت ایجاد اعتماد و امید در مردم نسبت به حاکمیت لازم است.
۴۴	پدیدار شدن فساد اقتصادی و اداری گسترده در ارکان حکومت		
۴۵	تداوم تحریم‌های اقتصادی، بنیه اقتصاد ملی ایران را به شدت ضعیف کرده است.	انتقال فشار تحریم‌ها به اقتصاد، باعث ناامیدی مردم شده است.	
۴۶	افزایش فساد در اجزای حکومت، موجب بی‌اعتمادی مردم به حاکمیت شده است.		
۴۷	تحریم‌ها، موجب فشار شدید به اقتصاد و ناامیدی مردم شده است.		

ردیف	مضامین پایه	مضامین سازمان دهنده	مضامین فراگیر
۴۸	آشوبگری و خشونت و آسیب رساندن به اموال عمومی و خصوصی باعث تضییع حق معترضان و انحراف اعتراض هاست.	آشوبگری و خشونت باعث تضییع حق معترضان در حوادث آبان ۱۳۹۸ شد.	
۴۹	مردمی که درگیر تنگناهای اقتصادی هستند، در حوادث آبان ۱۳۹۸ اقدام به تخریب و آتش زدن اموال عمومی نکرده‌اند.		
۵۰	مسئولان با درک صحیح نارضایتی‌های عمومی و اصلاح سیاست‌های غلط، مانع از گسترش و عمق یافتن اختلاف میان حکومت و مردم شوند.	حاکم شدن اصول حکمرانی خوب مانع جدایی میان حکومت و مردم می‌شود.	اصلاح شیوه حکمرانی نادرست جهت ایجاد اعتماد و امید در مردم نسبت به حاکمیت لازم است.
۵۱	ممانعت از رسیدن حقایق به مردم، منافی اصول صحیح حکمرانی خوب است.		
۵۲	حاکم شدن اصول حکمرانی خوب و تثبیت اندیشه اصلاحات مانع از جدایی میان حکومت و مردم می‌شود.		
۵۳	حاکمیت عقلانیت و تدبیر کشور را از گزند حوادث تلخ حفظ خواهد کرد.		
۵۴	شیوه اتخاذ تصمیم و اقدام به افزایش ناگهانی قیمت بنزین، نادرست بوده است.	افزایش ناگهانی قیمت بنزین نشانه عدم اعتماد حاکمیت به مردم است.	تصمیمات نادرست حاکمیت در امور اقتصادی باعث افزایش مشکلات معیشتی مردم می‌شود.
۵۵	تصمیمات و قوانینی که در زندگی روزمره مردم تأثیر گذار است را نمی‌توان به صورت لحظه‌ای اجرا کرد.		
۵۶	مسئولین باید مردم را مجرم بدانند و در تصمیم‌سازی‌ها مشارکت دهند.		
۵۷	در سال ۱۳۹۲ دولت روحانی توانست با وعده اصلاح رفتارهای غلط اقتصادی دولت احمدی‌نژاد تحت عنوان واریز یارانه نقدی در جامعه، به قدرت برسد.	دولت روحانی با حمایت از قشر محروم در جهت تحقق حداکثری عدالت اجتماعی قدم برداشت.	
۵۸	دولت روحانی با تدوین برنامه ششم توسعه و حذف تدریجی یارانه‌های نقدی موجب تحقق حداکثری عدالت اجتماعی گردید.		

ردیف	مضامین پایه	مضامین سازمان دهنده	مضامین فراگیر
۵۹	جهت ارتقای عدالت اجتماعی و هدفمند کردن یارانه‌ها در جهت افزایش تولید (ماده ۳۹ قانون برنامه ششم توسعه) به دولت اجازه داده می‌شود که قیمت حامل‌های انرژی را اصلاح نماید.	بازپرداخت نقدی وجوه حاصل از طرح اصلاح قیمت بنزین به مردم باعث افزایش قیمت‌ها شده است.	تصمیمات نادرست حاکمیت در امور اقتصادی باعث افزایش مشکلات معیشتی مردم می‌شود.
۶۰	بازپرداخت نقدی وجوه حاصل از طرح اصلاح قیمت بنزین به مردم عملاً مغایر سیاست اصولی عدم پرداخت یارانه نقدی به مردم است.		
۶۱	توجهی برای پرداخت یارانه معیشتی در راستای تعاریف عدالت اجتماعی وجود ندارد.		
۶۲	حذف یارانه‌های بنزینی، باعث افزایش قیمت‌ها و فشار اقتصادی به خانوارهای فقیر خواهد شد.		
۶۳	اقدام شورای عالی هماهنگی رؤسای سه قوه در افزایش قیمت بنزین مغایر با قانون اساسی و ماده ۳۹ قانون برنامه ششم و قانون هدفمندی یارانه‌هاست.		
۶۴	رئیس‌جمهور مکلف بود تا با ارائه لایحه فوری، اصلاح قانون هدفمندی یارانه‌ها و اصلاح قانون بودجه سال ۱۳۹۸ را به مجلس ارائه کند.	تصمیم یک‌باره رؤسای قوا در افزایش قیمت بنزین مغایر قانون اساسی و اختیارات مجلس شورای اسلامی است.	
۶۵	تصمیم سران سه قوه در افزایش قیمت بنزین مغایر با وظایف مجلس شورای اسلامی است.		

ردیف	مضامین پایه	مضامین سازمان دهنده	مضامین فراگیر
۶۶	لزوم عذرخواهی رؤسای قوا به دلیل نحوه تصمیم گیری و اعلام افزایش قیمت بنزین	تصمیم گیری اشتباه در افزایش قیمت بنزین، باعث اعتراض شده است.	
۶۷	جامعه در آستانه یک اعتراض عمومی بوده و افزایش قیمت بنزین آن را تشدید کرده است.		
۶۸	بدون آنکه پیش‌بینی‌های لازم صورت پذیرد تصمیم به افزایش قیمت بنزین اعلام می‌شود.		
۶۹	مردم به دلیل بی‌صدافتی و ریاکاری و بی‌اعتمادی مسئولین، اعتراض خود را ابراز داشته‌اند.	ریاکاری و دروغ‌گویی مسئولین، باعث اعتراض است.	مسئولین عالی‌رتبه کشور دروغ‌گویی را کنار گذاشته و به مطالبات مردم پاسخ مناسب بدهند.
۷۰	حکومت باید کلیت اعتراض مسالمت‌آمیز مردم را بپذیرد		
۷۱	شایسته شأن رئیس‌جمهور دولت تدبیر و اعتدال نیست که معترضان را تهدید نماید.	تهدید معترضان و نسبت دادن اعتراض‌ها به گروهک‌های معاند خارج از کشور، اشتباه بزرگی است.	
۷۲	نسبت دادن اعتراض‌ها و آشوب‌ها به گروهک‌های معاند خارج از کشور، اشتباه بزرگی است.		
۷۳	اهمیت زیاد قائل شدن برای سلطنت‌طلب‌ها و گروه مجاهدین خلق در حوادث آبان ۱۳۹۸ اشتباه است.		

ردیف	مضامین پایه	مضامین سازمان دهنده	مضامین فراگیر
۷۴	جمود فکری و اصرار بر سیاست‌های غلط باعث قربانی شدن دختر بی‌گناهی گردید.	بی‌اعتنایی مسئولان به انباشت مطالبات مدنی و تحمیل پوشش اجباری بر زنان باعث نارضایتی مردم شده است.	مسئولین عالی‌رتبه کشور دروغ‌گویی را کنار گذاشته و به مطالبات مردم پاسخ مناسب بدهند.
۷۵	رفتار غیرمسئولانه و بی‌اعتنایی مسئولین به انباشت مطالبات مدنی در سال‌های گذشته باعث اعتراض مردم شده است.		
۷۶	سال‌ها تبعیض، تحقیر و تحمیل یک سبک زندگی بر شهروندان باعث اعتراض‌های اخیر شده است.		
۷۷	فشار اقتصادی ناشی از سیاست‌های غلط و ایدئولوژیک، باعث شده مردم امیدی به حل مشکلات نداشته باشند.		
۷۸	حزب اتحاد ملت از مسئولین می‌خواهد تحمیل پوشش اجباری بر زنان را متوقف کند.		
۷۹	اعتراض و انتخاب آزادانه پوشش، حق مردم است.		
۸۰	حزب اتحاد ملت در شرایط سخت در کنار مردم و حامی حق آن‌هاست.		
۸۱	نسل جدید هیچ حرف مشترکی با مسئولان ندارند و مطالبات خود را آشکارا بیان می‌کنند.		
۸۲	حزب اتحاد ملت خواهان پیگیری مستقل پرونده دختر مظلوم و عذرخواهی مسئولان از مردم است.	مسئولان به مطالبات مردم توجه نمایند.	
۸۳	مسئولان، تکبر و بی‌تفاوتی نسبت به خواست مردم را کنار گذاشته و از مردم عذرخواهی کنند.		

۷. کشف و توصیف شبکه مضامین بیانیه‌های حزب اتحاد ملت

با بررسی و تحلیل مضامین مرتبط در چهار بیانیه صادره از طرف حزب اتحاد ملت در اعتراض‌های صورت گرفته در سال‌های (۱۴۰۱-۱۳۷۸) شش مضمون فراگیر حاصل شده که در ادامه توضیح داده می‌شود.

نمودار ۲: شبکه مضامین بیانیه‌های حزب اتحاد ملت

۱۱۷

۷-۱. اقدامات نادرست جناح محافظه کار، مشکلات بزرگی برای جامعه به وجود آورده است

اولین مضمون فراگیر این است که جناح محافظه کار به وسیله حمله لباس شخصی‌ها و نیروهای انتظامی به کوی دانشگاه تهران و ضرب و شتم دانشجویان معترض، سعی داشته جامعه را از سؤال‌های مطرح شده در مورد علت و انگیزه و عاملان ارتکاب قتل‌های زنجیره‌ای و همچنین طرح قانون محدودیت مطبوعات در مجلس شورای اسلامی و اطلاع‌رسانی روزنامه سلام در خصوص این طرح، منحرف کند و بدین شکل در روند برنامه‌های دولت خاتمی (اصلاحات) و توسعه سیاسی کشور خلل وارد سازد. در انتخابات مجلس شورای اسلامی در سال ۱۳۸۲ جناح محافظه کار با به کار بردن نظارت استصوابی و رد صلاحیت گسترده اصلاح‌طلبان، قدرت را

در مجلس هفتم به دست گرفته و با تصویب قانون هدفمندی یارانه‌ها بزرگ‌ترین ضربه را به اقتصاد ملی کشور وارد کرده است، در انتخابات ریاست جمهوری ۱۳۸۸ جناح محافظه‌کار با مهندسی انتخابات، در آراء مردم دست برده و نتیجه انتخابات را به نفع کاندیدای مورد نظر خودش (محمود احمدی‌نژاد) تغییر داده و باعث بروز اعتراض‌ها گسترده و متعاقب آن بازداشت تعداد کثیری از اصلاح‌طلبان و مردم عادی شده است. اصلاح‌طلبان که باعث تشویق و حضور پرشور مردم و تلطیف فضای سیاسی کشور در انتخابات ریاست جمهوری ۱۳۸۸ بوده‌اند؛ ولی متأسفانه بعد از اعلام نتایج انتخابات و به دلیل حوادث بعد از آن تعداد بسیاری از فعالین سیاسی و اجتماعی اصلاح‌طلب به دلایل واهی بازداشت شده و در زندان بسر می‌برند.

۷-۲. لزوم احترام و پذیرش رأی مردم از طرف حاکمیت در انتخابات ریاست جمهوری سال ۱۳۸۸

دومین مضمون فراگیر اشاره می‌کند که انتخابات ریاست جمهوری سال ۱۳۸۸ از طرف جناح محافظه‌کار مهندسی شده تا برخلاف خواست و رأی مردم، احمدی‌نژاد به عنوان رئیس جمهور منتخب معرفی شود که این امر باعث نابودی جمهوریت و مردم‌سالاری شده و در حالی که انتخابات ریاست جمهوری ۱۳۸۸ می‌توانست به دلیل حضور پر شور مردم، نشان‌دهنده اعتماد ملت به کارآیی نظام باشد، متأسفانه به دلیل مهندسی عجیب و شبه کودتایی که علیه آرای ملت صورت گرفت، موجب بی‌اعتمادی مردم به نظام شده است. خواسته اکثریت مردم ایران، این است که حاکمیت به رأی مردم وفادار باشد و در نتیجه انتخابات تغییری ایجاد نکند و افرادی که در آرای مردم دست برده‌اند را شناسایی و به مردم معرفی کنند.

۷-۳. جناح محافظه‌کار (اصول‌گرا) باعث تنش و گسترش خشونت در جامعه است

یکی دیگر از مضامین فراگیر این است که گروه کوچکی وابسته به قدرت که همان نیروهای وابسته به جناح محافظه‌کار هستند، در انتخابات ریاست جمهوری ۲۲ خرداد ۱۳۸۸ تقلب کرده و با دست بردن در آرای مردم باعث از بین رفتن جمهوریت و مردم‌سالاری و رأی مردم شده و همین امر منجر به اعتراض‌های مردمی، تنش، خشونت، تخریب و مأیوس شدن مردم از هرگونه اصلاح و مردم‌سالاری شده تا بدین شکل مردم با صندوق‌های رأی قهر کرده و در انتخابات‌های بعدی شرکت نکنند. اعتراض‌های آبان ۱۳۹۸ نیز نسبت به اعتراض‌های ادوار گذشته بسیار سریع‌تر در تمام کشور گسترش پیدا کرده و میزان آشوب‌گری و تخریب در این اعتراض‌ها، گسترده‌تر از گذشته بوده و یکی از علل این موضوع این است که نیروهای امنیتی خود نظام در این آشوب‌گری و تخریب نقش داشته‌اند و هدفشان این بوده است که افزایش

میزان آشوبگری و تخریب را بهانه‌ای جهت توجیه ورود نیروهای نظامی برای کنترل اوضاع جامعه قرار دهند تا بدین شکل رعب و وحشت را در فضای کشور حکم فرما نمایند.

۴-۷. اصلاح شیوه حکمرانی نادرست جهت ایجاد اعتماد و امید در مردم نسبت به حاکمیت لازم است

چهارمین مضمون فراگیر این است که در بدنه نظام حکومتی ایران فساد مالی و اقتصادی و اداری به صورت بسیار گسترده و ساختاری وجود دارد که جهت برخورد با این فساد تلاش‌های ناکافی با برخی از سطوح آن به شکل محاکمه نمادین تعدادی از عناصر فاسد صورت گرفته است، که منجر به اقناع جامعه نسبت به عزم همه جانبه حکومت در برخورد ریشه‌ای با عوامل به وجود آورنده آن و ایجاد مانع برای تکرار این گونه مفاسد نشده است، آنچه به اسم مبارزه با فساد در جریان است بیشتر نمایشی است. از سوی دیگر تداوم تحریم‌ها که باید از آن به جنگ تمام عیار یاد کرد، ضعف شدیدی را بر بنیه اقتصاد ملی ایران و معیشت مردم عارض کرده است و همه این‌ها ناشی از تصمیم‌گیری‌های کلان نادرست در حوزه حکمرانی می‌باشد. این مسائل همگی منجر به بی‌اعتمادی و ناامیدی مردم از نظام شده است که نتیجه آن بروز اعتراض‌ها در سال‌های ۱۳۹۶ و ۱۳۹۸ است. جهت جلوگیری از خشونت و آشوبگری و جدایی مردم از حکومت، حاکمیت باید از اقداماتی مانند سانسور عمومی در رسانه ملی و قطع دسترسی به اینترنت و اعمال فشار بر مطبوعات برای عدم پوشش حوادث پرهیز کند، نارضایتی‌های عمومی را درک کرده و سیاست‌های نادرست و غیرمنطقی را اصلاح نمایند. الگوی حزب اتحاد برای جلوگیری از واگرایی میان حکومت و مردم، حاکم شدن اصول حکمرانی صحیح و عقلانیت و تثبیت اندیشه اصلاحات جهت اداره کشور است.

۱۱۹

۷-۵. تصمیمات نادرست حاکمیت در امور اقتصادی باعث افزایش مشکلات معیشتی مردم می‌شود

مضمون فراگیر پنجم به این موضوع اشاره دارد که دولت روحانی در انتخابات خرداد ۱۳۹۲ توانست با نقد صحیح عملکرد و رفتارهای اقتصادی عوام‌فریبانه دولت احمدی‌نژاد (دولت نهم و دهم) در مورد طرح‌های تثبیت قیمت‌ها و هدفمندی یارانه‌ها و سیاست پول‌پاشی تحت عنوان واریز یارانه نقدی در جامعه و نیز نقد صحیح نظام چند نرخ در سطوح مختلف و خصوصاً کالاهای اساسی و استراتژیک از جمله سوخت و بنزین و با شعار دولت تدبیر و امید به ریاست جمهوری برسد. دولت روحانی با تدوین برنامه ششم توسعه و جهت‌گیری اصلاح تدریجی قیمت حامل‌های انرژی و نیز حذف تدریجی یارانه‌های نقدی و اختصاص آن به زیرساخت‌ها و الگوهای حمایت از اقشار محروم و آسیب‌پذیر کشور در جهت تحقق حداکثری عدالت

اجتماعی، امیدها را به تغییر روند افزایش داد؛ ولی خروج ناگهانی دولت آمریکا از معاهده برجام و تحریم‌های حداکثری دولت ترامپ باعث شد دولت روحانی از سال ۱۳۹۶ تا آبان ۱۳۹۸ عملاً با مسکوت گذاردن اجرای ماده ۳۹ قانون برنامه ششم توسعه در قالب قوانین بودجه، احتمالاً با توجیهاتی برگرفته از عوام‌گرایی، شرایط را به‌جایی برساند که مجبور شود بدون ارائه لایحه فوریتی در مجلس شورای اسلامی و مطرح کردن این موضوع در فضای جامعه از طریق رسانه‌های جمعی و مطبوعات و عدم صداقت در اطلاع‌رسانی، یک شبه و صرفاً با تصمیم سران سه قوه و تأیید رهبری قیمت بنزین را ۵۰ تا ۳۰۰ درصد افزایش دهد و با بازپرداخت نقدی وجوه حاصل از افزایش یک شبه قیمت بنزین تحت عنوان یارانه معیشتی باعث افزایش مجدد قیمت کالاها و خدمات و مشکلات معیشتی گسترده برای مردم گردید.

۶-۷. مسئولین عالی‌رتبه کشور دروغ‌گویی را کنار گذاشته و به مطالبات مردم پاسخ مناسب بدهند

مضمون فراگیر ششم این است که مسئولین عالی رتبه کشور در موضوعات اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی صداقت نداشته و با دروغ‌گویی و عدم اطلاع‌رسانی صحیح از طریق رسانه‌های جمعی، اقناع اجتماعی در مورد این موضوعات را ایجاد نکرده‌اند، نسبت به مطالبات مدنی، اجتماعی و معیشتی عموم مردم بی تفاوت بوده که باعث انباشت این مطالبات بر روی هم و موجب فقر معیشتی، بیکاری، تبعیض و تحمیل یک سبک زندگی خاص به عامه مردم بدون در نظر گرفتن عقاید آن‌ها، تحقیر و سرخوردگی و استیصال عموم مردم شده است.

نتیجه‌گیری

تحلیل مضمونی بیانیه‌های مجمع روحانیون نشان می‌دهد که این گروه در سال ۱۳۸۸ از اعتراض‌های مردم به نتیجه انتخابات به‌صورت قاطع دفاع کرده و حاکمیت را به دلیل به‌کارگیری روش‌های نامناسب، متهم به نقض حقوق شهروندی و مخدوش نمودن چهره نظام و ارزش‌های اسلامی کرده و حتی خواستار برگزاری همه‌پرسی شده است، درحالی‌که در اعتراض‌ها سال ۱۳۹۶ از مواضع قبلی خود در سال ۱۳۸۸ فاصله گرفته و ضمن تأکید بر حل مشکلات معیشتی و اقتصادی مردم به‌وسیله دولت روحانی، تخریب اموال عمومی و قتل افراد بی‌گناه را به آشوبگران نسبت داده و این اقدامات را تقیح کرده است و آن را باعث انحراف در مسیر تحقق مطالبات واقعی مردم دانسته و بر هوشیاری مردم جهت مقابله با فتنه‌ها تأکید کرده و از دولت روحانی حمایت کرده است.

در اعتراض‌های ۱۴۰۱ مجدداً برخلاف مواضع سال ۱۳۹۶ از معترضان حمایت کرده و

حاکمیت و دولت را به نقض حقوق شهروندان و استفاده از شیوه‌های ناکارآمد و محروم نمودن جوانان از حقیقت دین متهم کرده است. مواضع مجمع روحانیون مبارز از سال ۱۳۸۸ تا سال ۱۴۰۱ تحول سینوسی داشته است به این شکل که از دولت‌های احمدی‌نژاد و رئیسی که اصولگرا می‌باشند انتقاد کرده؛ ولی از دولت روحانی که به اصلاح‌طلبان نزدیک است حمایت کرده است. همواره از نحوه حکمرانی و عملکرد جناح اصولگرا انتقاد کرده است.

در مواضع حزب اتحاد ملت در بازه زمانی (۱۴۰۱-۱۳۷۸) تغییر متوسطی رخ داده و با گذشت زمان مواضع این حزب تندتر شده و همواره بر محکومیت جناح اصولگرا به دلیل کارشکنی در مسیر دولت اصلاحات، عدم آزادی زندانیان سیاسی، محکومیت جناح اصولگرا در اعمال نظارت استصوابی، محکومیت مجلس هفتم و هشتم شورای اسلامی و دولت احمدی‌نژاد در تصویب طرح هدفمندی یارانه‌ها، محکومیت حکمرانی در تغییر نتیجه انتخابات ۱۳۸۸، انتقاد از دولت روحانی و رؤسای قوا بابت تصمیمات غلط اقتصادی و انتقاد صریح از جناح اصولگرا و حاکمیت در بی‌اعتنایی به مطالبات گسترده مردم در حوزه‌های مختلف مدنی، اقتصادی، سیاسی، دلالت داشته است.

مواضع گروه سیاسی مجمع روحانیون نسبت به حزب اتحاد ملت که هر دو در طیف اصلاح‌طلب می‌باشند در مواردی از قبیل نفی استبداد و ظلم و برپایی آزادی و عدالت و تحقق خواست و اراده مردم با استفاده از روش‌های اصلاح‌طلبانه و راه‌های مدنی و همه‌پرسی (رفراندوم)، به کارگیری اصول حکمرانی صحیح جهت رفع بی‌اعتمادی مردم به حاکمیت، محکومیت جناح اصولگرا در به کارگیری روش‌های غلط و زیان‌بار جهت نقض حقوق شهروندی و قانون اساسی و جمهوریت، به کارگیری شیوه‌های ناکارآمد حاکمیتی در برخورد با شهروندان و معترضان مثل محدود کردن فضای گفتگو و راه‌های ارتباطی مثل اینترنت، سانسور وقایع در مطبوعات و رسانه‌های جمعی (رسانه ملی)، مواضع مشابهی دارند. تنها تفاوت موضع مجمع روحانیون نسبت به حزب اتحاد در تأکید این گروه سیاسی بر رعایت اخلاق و دین‌داری صحیح و آموزه‌های دینی در حوادث سال ۱۳۸۸ و تأکید بر ضرورت هوشیاری مردم جهت مقابله با فتنه‌ها و دشمنی آمریکا و مقابله با آشوبگران در اعتراض‌های ۱۳۹۶ است.

ملاحظات اخلاقی

حامی مالی: مقاله حامی مالی ندارد.

مشارکت نویسندگان: تمام نویسندگان در آماده‌سازی مقاله مشارکت داشته‌اند.
تعارض منافع: بنا بر اظهار نویسندگان در این مقاله هیچ گونه تعارض منافی وجود ندارد.
تعهد کپی‌رایت: طبق تعهد نویسندگان حق کپی‌رایت رعایت شده است.

منابع

- ابوالحسن شیرازی، حبیب اله و صحرایی، علیرضا (۱۳۹۷). نقش و تأثیر احزاب در ثبات سیاسی ایران؛ مطالعه موردی: دولت اصلاحات. فصلنامه پژوهش‌های راهبردی انقلاب اسلامی، ۱(۳)، ۲۱۱ - ۲۶۷. <https://ensani.ir/fa/article/419862>
- اتحادیه، منصوره (۱۳۶۱). مرامنامه و نظامنامه‌های احزاب سیاسی ایران در دومین دوره مجلس شورای ملی. تهران: نشر تاریخ ایران.
- احمدزاده، رضا (۱۳۹۸). تحلیل مضمونی ویژگی‌های جهاد در آیات قرآن کریم. فصلنامه علمی-تخصصی فرهنگ پژوهش، ۱۲(۴۰)، ۱۰۴-۵۴. https://fpq.bou.ac.ir/article_69887.html
- امام خمینی، سید روح‌الله (۱۳۸۹). صحیفه امام. تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، چاپ ۵، ۲۲ جلدی.
- امانیان، حسین (۱۳۸۵). جریان‌شناسی سیاسی ۱. تهران: سازمان عقیدتی سیاسی وزارت دفاع.
- پناهی، محمدحسین، خانیکی، هادی و امینی، سعیده (۱۳۹۲). تبیین جامعه‌شناختی تحول گفتمان مجمع روحانیون مبارز طی دو دهه ۱۳۸۸-۱۳۷۶. مجله جامعه‌شناسان، ۱۴(۳)، ۱۷۸-۱۴۹. [dor: 20.1001.1.17351901.1392.14.3.6.0](https://doi.org/10.17351/901.1392.14.3.6.0)
- حسین زاده، محمدعلی (۱۳۸۶). گفتمان‌های حاکم بر دولت‌های بعد از انقلاب در جمهوری اسلامی ایران. تهران: مرکز اسناد انقلاب اسلامی، چاپ اول.
- رحیمی شاد، ابوالفضل (۱۳۸۴). بررسی تحول در نظام ارزشی گروه‌های سیاسی حاکم پس از پیروزی انقلاب اسلامی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، پژوهشکده امام خمینی (س) و انقلاب اسلامی.
- ردادی، محسن، افتخاری، اصغر و درخشه، جلال (۱۳۹۴). تحلیل مضمونی اعتماد در اندیشه آیت الله خامنه‌ای. جستارهای سیاسی معاصر، ۶(۳)، ۷۲-۵۳. https://politicalstudy.ihs.ac.ir/?_action=articleInfo&article=1910
- زیباکلام، صادق و مقتدایی، مرتضی (۱۳۹۳). احزاب سیاسی و نقش آن در توسعه سیاسی ایران. فصلنامه تخصصی علوم سیاسی، ۱۰(۲۹)، ۲۸-۷.

https://journals.iau.ir/article_523751_0.html

- شادلو، عباس (۱۳۷۹). *احزاب و جناح‌های سیاسی ایران امروز*. تهران: انتشارات گستره.
- شیخزاده، محمد، عابدی جعفری، حسن، تسلیمی، محمد سعید و فقیهی، ابوالحسن (۱۳۹۰). تحلیل مضمون و شبکه مضامین. *نشریه اندیشه مدیریت راهبردی*، ۵ (۲)، ۱۹۸-۱۵۱.
- https://smt.isu.ac.ir/?_action=article&au=675&_au
- فلیک، اووه (۱۳۹۷). *راهنمای روش تحقیق کیفی*. ترجمه ستار محمدی تلوار، تهران: انتشارات جامعه‌شناسان.
- مدیرشانه چی، محسن (۱۳۷۵). *احزاب سیاسی ایران*. تهران: مؤسسه خدمات فرهنگی رسا.
- میرعلی محمدی، محمد (۱۳۷۵). بررسی مواضع احزاب و گروه‌های چپ‌گرا در جریان شکل‌گیری و پیروزی انقلاب اسلامی. *پایان‌نامه کارشناسی ارشد*، دانشگاه امام صادق (ع).
- میرزایی، خلیل (۱۳۹۶). *کیفی پژوهی: پژوهش، پژوهشگری و پژوهش‌نامه‌نویسی*. تهران: نشر فوژان.
- نریمان، سعید (۱۳۹۰). تحلیل گفتمان اندیشه سیاسی جامعه مدرسین حوزه علمیه در ارتباط با دیدگاه سیاسی امام خمینی. *پایان‌نامه کارشناسی ارشد*، پژوهشکده امام خمینی (س) و انقلاب اسلامی.
- نیک‌روش، ملیحه (۱۴۰۰). تحلیل مضمون (ماهیت اقدامات آمریکا علیه ایران) در گفتار امام خمینی. *دوفصلنامه تاریخ‌نامه انقلاب*، ۵ (۴)، ۱۷۹-۱۵۳.
- https://tarikhname.ri-khomeini.ac.ir/article_168411.html
- وردی زاده، نسرین (۱۳۸۵). بررسی نگرش سیاسی درون حاکمیت نسبت به نقش مردم در نظام سیاسی. *پایان‌نامه کارشناسی ارشد*، پژوهشکده امام خمینی (س) و انقلاب اسلامی.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی